

meg, így a nyelvtörténet, a nyelvfejlődés vizsgálata alapvető fontosságú (nyelvtudomány). A kultúra kialakulására nagy hatással volt a közös történelmi múlt, amelynek kutatása szintén a hungarológia fő feladata (történettudomány). A művészetek fontos szerepet játszanak a kulturális identitás kialakulásában, csakúgy, mint a népszokások, néphagyományok (irodalomtörténet, művészettörténet, néprajz, folklór).

A fentebbi tudományterületi felsorolás egyben a "Magyarságtudomány kézikönyvének" szerkezeti beosztását is jelenti. A bevezető tanulmány után – amely a hungarológia fogalmi változásaival, kutatási előzményeivel foglalkozik – az egyes fejezetek egymással párhuzamosan tárgyalják a magyar nép nyelvtörténetét (szerzője: Kiss Jenő), politikatörténetét (Gergely András), művelődés–(irodalom)történetét (Köszeghy Péter, Szegedy–Maszák Mihály) és néprajzát (Kósa László, Szemerkényi Agnes); ez utóbbi kivételével kronologikus rendben. Ennek következtében egy–egy korszakot a maga teljességében három helyről "összeolvasva" ismerhet csak meg az olvasó. Talán szerencsésebb lett volna a könyvet egységes kronológiára felfűzni és azon belül alfejezetekre tagolni. (Bár ekkor aligha kaphatta volna a kötet a Magyarságtudomány kézikönyve címet...) Maguk az összefoglalók egyébként színvonalasak és informatívak, bár egy–két kivételtől eltekintve nem mutatnak be újabb kutatási eredményeket. A szerzők – és ez különösen vonatkozik a két irodalom– és művészettörténeti fejezetre – rengeteg adatot zsúfolnak terjedelmében limitált szintéziseikbe, némiképp lexikonszerűvé téve olvasásukat. Az adatgazdagsághoz sajnos nem járulnak a visszakeresést megkönnyítő mutatók (legalább név– és földrajzi mutató), pedig a tanulmányok összefoglaló jellege és különösen a három, ugyanazt a tárgyidőszakot párhuzamosan feldolgozó munka időnkénti átfedései ezt szükségessé tennék.

A kötetet a szerkesztői bevezetés három olvasói csoportnak ajánlja: a magyarul tudó külföldieknek, a magyar származású, külföldön élő honpolgároknak és a hazai érdeklődőknek. Az első két kategória esetében a könyvben foglalt adatmennyiség túl sok, míg a harmadik számára túlságosan általános – legalábbis magyar nyelven. Egy ilyen összefoglaló jellegű kiadványt hasznosabb lett volna idegen nyelven (nyelveken) megjelentetni, hasonlóan az 1943-as kiadású "A Companion to Hungarian Studies" című kitűnő kézikönyvhöz, amelyhez képest a Magyarságtudomány kézikönyve kevésbé kikristályosodott szerkesztési koncepciót képvisel. (Szerk.: Kósa László, Budapest, 1991. Akadémiai, 809 I.)

DIPPOLD PÉTER

Hadtörténelem fiataloknak

A történelemtanítás korszerűsítésén munkálkodó szakemberek véleménye egységesnek tűnik abban, hogy a hatékony történelemtanítás és –tanulás kulcsát a tanulók önálló ismeretszerzési képességeinek a korábbinál tudatosabb és sokrétűbb fejlesztésében látják. A külföldi példákat is figyelembe véve, ez a szemlélet tükröződik a készülő Nemzeti Alaptanterv követelményeiben is. Ebben olyan igények fogalmazódnak meg, amelyek megkövetelik, hogy a tanulók a tankönyveken kívül ismeretterjesztő könyveket és cikkeket is rendszeresen felhasználjanak a tanulásukhoz. Hiszen enélkül nehezen érhető el

például az a cél, hogy a tanuló "szokjon hozzá, hogy megkérdezze: Honnan tudjuk ezt? Miért van ez így?". Csakhogy egy ilyen korszerű igényeket célként megfogalmazó történelemoktatás elképzelhetetlen színvonalas iskolai könyvtárak és a fiatalok önálló munkájához jól felhasználható történelmi kiadványok nélkül. Ez utóbbira mutat jó példát a Zrínyi Kiadó által elindított Hadtörténelem fiataloknak című sorozat, amelynek három kötetét volt módomban megismerni: Kordé Zoltán – Petrovics István: A magyar kalandozások; Kertész István: A görög–perzsa háborúk; Fenyvesi László: Mátyás király fekete serege.

A sorozat szerkesztői és szerzői fontos szempontnak tekintették az iskolai felhasználhatóságot, ami természetesen kitűnik a sorozat címéből, illetve az egyes kötetek témaválasztásából, terjedelméből és kedvező árából is. Ezenkívül olyan egyéb közös jellemzők is felfedezhetők amelyek arról is tanúskodnak, hogy a történelempedagógiát jól értő szakemberek vettek részt a sorozat megtervezésében. A kötetek átlapozása után rögtön feltűnik az illusztrációk gondos válogatása és szerkesztése. A képek és a megértést jól segítő térképek kellemesen szellőssé teszik a fiatal olvasók számára a könyveket, érzékelhető a válogatás tudatossága azt a célt tekintve is, hogy a vizsgált korra jellemző tárgyakkal és ábrázolásokkal érzékeltessék az atmoszférát, környezetet, amiben az események lejátzódtak. Ezáltal felerősödik a kötetek másik közös erénye is, mégpedig az, hogy széles teret engednek a korból származó írásos forrásoknak. A magyar kalandozásokról szóló munka például úgy ad egy jól követhető áttekintést az eseményekről, hogy az olvasó mindeközben úgy érzi, mintha arab utazók, bizánci császárok és európai krónikások mesélnék neki el a magyarok sikeres és tragikus fegyveres vállalkozásait. Fenyvesi László pedig a jól kiválogatott forrásrészletekkel hitelesíti a Mátyás korát mozaikszerűen bemutató életképeit és portréit. Természetesen ehhez a szerzők biztos háttérismerete és elegáns stílusa is szükséges, amivel példát mutatnak a diákolvasóknak arra, hogy az elmúlt korok világában biztosan tájékozódva, miként lehet színes és érzékeltes, ugyanakkor tényszerű történelmi ismertetést készíteni. A kötetek elolvasása és különböző önálló feladatokhoz történő felhasználása egyszerre nagyon sokféle ismeretforrás feldolgozásának a gyakorlását szolgálhatja. Az igényes bibliográfiák nyomán pedig a legérdeklődőbb fiatalok – és persze maguk a tanárok is – elindulhatnak azon az úton, amely a történelmi események önálló kutatásáig vezet. Jó lenne, ha az ilyen színvonalas és jól kezelhető könyvekből minél több jelenne meg a történelemtudomány békésebb természetű témáival kapcsolatban is a fiatalok számára.

KOJANITZ LÁSZLÓ

Bene Kálmán: Kalauz a versértelmezéshez

A Mozaik Oktatási Stúdió gondozásában, remek időzítéssel, közvetlenül a tanév megkezdése előtt jelent meg Bene Kálmán tanulmánykötetete, amely, mint alcíme is jelzi (Bevezetés a lírai művek elemzésébe) az iskolai és az önálló tanulói műelemzéshez kínál segítséget tanárnak, diáknak, sőt leendő tanárnak egyaránt.

A szerző elsősorban az általános iskola hetedik–nyolcadik osztályosai és a középiskolák elsősei és másodikai érdeklődésére számítva állította össze anyagát.